

Avrupa'da İslamofobi'nin Tarihi Kökleri ve Güncel Nedenleri

Selim ÖZARSLAN

Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kelam Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye
Professor., Fırat University, Faculty of Theology, Department of Kalam, Elazığ, Türkiye
sozarslan1@firat.edu.tr

Makale Bilgileri	Öz
Makale Geçmişi Geliş: 14.04.2023 Kabul: 21.06.2023 Yayın: 30.06.2023	<p>İslam korkusu anlamına gelen ancak beş on sene gibi kısa bir sürede korku ve kaygı süreçlerini aşarak İslam nefret ve düşmanlığına dönüşen İslamofobi, Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi Avrupa ülkelerinde de her geçen gün artmaktadır. Batı ülkelerinde yaşayan Müslümanlar, dozu her geçen gün artan bu İslamofobik söylem ve eylemlere muhatap edilerek aşağılanmakta, ayrımcılığa maruz bırakılmakta, en temel insan hakkı olan güven içinde yaşama hakları ellerinden alınmak istenmekte adeta yaşadıkları ülkelerden uzaklaştırılmaya çalışılmaktadır. 11 Eylül 2001 saldırılarıyla Amerika'da zirve yapan İslam düşmanlığı, kısa sürede Müslümanların yoğun olarak yaşadığı Avrupa ülkelerine, oradan Avustralya kıtasındaki Yeni Zelanda gibi ülkelere ulaşmış, orada yaşayan birçok Müslüman camide ibadet halinde iken silahlı saldırıya uğrayarak hunharca öldürülmüşlerdir. Son olarak İsveç ve Danimarka'da Müslümanların kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim ve Türk Bayrağı yerlerde yakılmak suretiyle saldırıya uğramış, nefret ve ayrımcılığa maruz bırakılmıştır. Bu İslamofobik saldırılar dünyanın her yerindeki Müslümanları kaygı ve endişeye sevk etmekte, içinde bulunduğumuz post modern çağın zorunlu hale getirdiği farklı kültürel değerlere sahip insanların bir arada yaşama gerekliliğini ve dünya barışını tehdit eder boyuta taşımıştır. Son zamanlarda İslamofobi, dinler arası diyalog, farklı kültürel değerlere sahip insanların bir arada yaşama gerekliliğini konu edinen çalışmaların yapılması konunun hem Müslümanlar hem de dünya barışı için önemli olduğunu göstermektedir. Bu konuda yapılan kimi çalışmalar sadece bazı Avrupa ülkelerindeki dinler arası diyalog çalışmalarını ana tema olarak belirlerken biz bu çalışmamızda Batı'da son çeyrek asırda ortaya çıkan ancak akılla açıklanması mümkün olmayan İslamofobi'nin başka bir deyişle İslam karşıtlığının tarihi ve güncel sebeplerinin neler olduğunu irdelemeye çalışacağız.</p>
Anahtar Kelimeler: Kelâm, İslamofobi, Avrupa, İslâm Karşıtlığı, Tarihi ve Güncel Sebepler.	

Historical Roots and Current Causes of Islamophobia in Europe

Article Info	Abstract
Article History Received: 14.04.2023 Accepted: 21.06.2023 Published: 30.06.2023	<p>Islamophobia, which means the fear of Islam, turned into hatred and hostility towards Islam in a short time of five to ten years. It has been increasing every passing day in European countries as well as in the United States. Muslims living in Western countries are humiliated and discriminated against and subjected to these Islamophobic discourses and actions, the dose of which is increasing day by day, and their right to live in safety, which is their most basic human right, is sought to be taken away from them. Islamophobia, which peaked in the United States with the 11 September 2001 attacks, soon reached European countries where Muslims are concentrated and then to countries such as New Zealand on the Australian continent, where many Muslims living there were attacked and brutally killed while they were praying in mosques. Finally in Sweden and Denmark the holy book of Muslims the Qur'an, and the Turkish Flag were burned on the ground, and they were attacked and exposed to hatred and factionalism. These Islamophobic attacks have made Muslims all over the world anxiety and concerned and have brought the necessity of living together with people with different cultural values, which the post-modern period we live into a level that impends world peace. Lately studies on Islamophobia inter-religious dialogue and the need for people with different cultural values to live together show that the issue is important for both Muslims and world peace. While some studies on this subject only identify the interreligious dialogue studies in some European counties as the main theme, in this study, we will try to examine the historical and current causes of Islamophobia, which emerged in the West in the last quarter century but cannot be explained by reason. In other words, we will examine the historical and current causes of anti-Islamism.</p>
Keywords: Theology, Islamophobia, Europe, Anti-Islam, Historical and Current Reasons.	

Atıf/Citation: Özarslan, Selim. "Avrupa'da İslamofobi'nin Tarihi Kökleri ve Güncel Nedenleri". *akif* 53/1 (2023), 62-74. <https://dx.doi.org/10.51121/akif.2023.32>

"This article is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License** (CC BY-NC 4.0)" / Bu makale, **Atıf-GayriTicari (CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı** altında lisanslanmıştır."

1. Giriş

İslam ve fobia kelimelerin bir araya getirilmesiyle oluşan İslamofobi kavramı “İslam korkusu” anlamına gelmektedir. Ancak bugün İslamofobi kavramı İslam dinine ve inananlarına karşı kaygılı olma durumunu, onlardan korkmayı ve onlara karşı korku üretmeyi ve en nihayetinde siyasal ve sosyal alanda İslam karşıtlığını, Müslümanlara yönelik nefret, düşmanlık ve ayrımcılığı¹ içerisine almaktadır. Avrupa ve Amerika ülkelerinde yaşayan Hıristiyan din ve kültür havzasında büyüyen Batılıların pek çoğu İslam’a, peygamberi Hz. Muhammed’e, O’nun getirdiği ilahi kelimeler olan Kur’an-ı Kerim’e, İslam’ın inanç, ibadet ve ahlak esaslarına özetle İslam’a özgü değer, sembol ve uygulamalara tahammül edemeyip ötekileştirmektedir. 11 Eylül 2001 saldırılarıyla dünya gündemine giren İslamofobik söylem, eylem ve saldırılar olumsuz etkisini ilk zamanlarda Amerika ve Avrupa ülkelerine göç ederek oralarda yaşayan Müslüman kimlikli insanlar üzerinde gösterirken son yıllarda Avustralya kıtasında bulunan Yeni Zelanda gibi ülkelerde yaşayan Müslüman birey ve zümreler üzerinde de hissettirmiş hatta onları İslam karşıtlığının en zirvesi olan cinayetlere maruz bırakmıştır. Güncelliği ve Avrupa’ya etkisi bakımından 2011’de Norveç’te gerçekleşen ve 77 kişinin ölümüyle sonuçlanan Anders Behring Breivik Berwick Terör Saldırısı’na da burada değinmek yerinde olacaktır.² Bütün dünyanın gözü önünde sergilenen son İslamofobik saldırı ise Müslümanlarca mübarek kabul edilen Ramazan ayının başında 24 Mart 2023’de Danimarka’da Türk büyükelçiliğinin önünde meydana gelen Kur’an-ı Kerim’i ve Türk Bayrağımızı yakma eylemidir.³

Amerika’da olduğu gibi Avrupa’da da İslam korkusu/İslamofobi açıkça İslam ve Müslüman düşmanlığına dönüşmüş görünmektedir. Müslüman adı taşıyan, İslam’ı din olarak kabul etmiş bir anne ve babadan dünyaya gelen, İslamî kimlik, sembol ve kültüre sahip birey ve ailelere de Avrupa’da yaşam hakkı tanınmak istenmemektedir. İslam’a ve Müslümanlara karşı duyulan kaygı ve korkudan kaynaklandığı söylenen, bu rasyonel olmayan nefret, düşmanlık, ayrımcılık, kin besleme ve ötekileştirme faaliyetleri sadece Batı’da yaşayanları değil, yerkürenin bütün coğrafyalarında varlığını devam ettiren Müslümanları derinden üzmemekte, endişe ve kaygıya sevk etmektedir. Müslümanlara yönelik bu nefret ve ayrımcılık toplumların bir arada huzur içinde yaşamalarına da engel oluşturmaktadır. Avrupa ve ABD’nin de içinde bulunduğu Hıristiyan inanç ve kültür değerlerinin hâkim olduğu ülkelerde ortaya çıkan İslam ve Müslüman karşıtlığının İslam’ın Hıristiyan coğrafyalarda yayılması gibi güncel jeopolitik, siyasi/politik ve işsiz kalma endişesine dayalı olarak ekonomik nedenlerinin dışında tarihî nedenleri de olmalıdır. Çünkü biz biliyoruz ki hiçbir görüş ya da eylem, kendisini ortaya çıkaracak tarihi, siyasi, dinî, toplumsal etkenlerden bağımsız olarak var olamaz.⁴

İslam ve Müslümanlar Batılılarca niçin hor görülmemekte, küçük görülmemekte, ötekileştirilmekte, İslam’ın kutsal kitabı niçin yakılmakta ve İslam peygamberi Hz. Muhammed (a.s.) niçin karikatürleri yapılmak suretiyle aşağılanmaktadır. Bu makalemizde

¹ Runnymede Trust, *İslamofobi: Hepimiz İçin Bir Sınav: Runnymede Trust Komisyonunun İngiliz Müslümanları ve İslamofobi ile İlgili Raporu*, London: Runnymede Trust 1997, 5.

² Recep Önal, “İslamofobi Bağlamında İslam Karşıtı Söylemlerin Batı Dünyasındaki Yansımaları: Norveç Örneği - Karikatür Krizi Ve Berwick Terör Saldırısı”, *Kader*, 16/ 2, 2018, ss. 373-403.

³ <https://www.milliyet.com.tr/dunya/danimarkada-turk-bayragi-ve-kurani-kerim-yakildi-6922435> e. tarihi: 28. 03. 2023.

⁴ Ethem Ruhi Fırlı, “Önsöz” Montgomery Watt, *İslam Düşüncesinin Teşekkül Devri (The Formative Period of Islamic Thought)*, (Ankara: Umran Yayınları, 1981), VI; Ethem Ruhi Fırlı, *Çağımızda İtikâdi İslam Mezhepleri Tarihi*, (İstanbul: Selçuk Yayınları,1990), 15-52.

İslamofobi'nin tarihi kökenlerine işaret edilerek, toplumların birlik ve beraberliğine zarar veren bu tehlikenin farkında olunmasına katkıda bulunmayı hedefliyoruz. Takip edeceğimiz metot, kaynak taramasından elde edilen verilerin analitik/çözümlemeli değerlendirilmesine dayanmaktadır.

2. Günümüz Batı'sında İslamofobi'nin Tarihi Nedenleri

Modern deyişimle İslamofobi yeni bir olgu olarak görülse de tarihi kökenleri itibariyle Hıristiyan din havzası ve çevresinde yaşayan Avrupalı Batılılar ve Amerikalılarda İslam karşıtlığı ve nefreti uzun zamanlardan beri vardır. İslamofobi'nin Antisemitizm/Yahudi düşmanlığı ve yabancı düşmanlığı/xenophobia gibi engin bir geçmişi ve tarihin derinliklerine varan kökleri bulunmaktadır.⁵ Her ne kadar İslamofobi/İslam korkusu kavramı ilk kez birçok Müslümanın Batı ülkelerine değişik sebeplerle daha da çok işçi olarak göç etmesi, 1979'daki İran Devrim'i⁶, özellikle 1989' da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Komünist Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) 26 Aralık 1991'de çözülüp dağılmasının akabinde 1991'de Avrupa'da açıkça kullanılmaya başlanmış, 11 Eylül 2001'de Newyork'taki Dünya Ticaret Merkezi'nin bulunduğu ikiz kulelere yapılan uçak saldırıları ile dünya gündemine gelmişse de Batılıların İslam'a, İslam inanç, ibadet ve ahlak ilkelerine, İslam elçisi Hz. Muhammed'e, İslâm'ın kutsal kitabı Kur'ân'a, Müslümanların yaşam tarzına ve dini değerlerine yönelik önyargılarının, kibir ve hoşgörüsüzlüklerinin ve Müslümanları ötekileştirmelerinin⁷ kaynağı, daha derinlerde yani İslâm'ın ortaya çıkış, fetihlerle genişleyiş dönemi ve yeni bir İslâm uygarlığı inşa ederek Hıristiyan Doğu ve Batı hâkimiyetine alternatif oluşturmasında aranmalıdır.

Bugünkü Batılıların İslam'a ve Müslümanlara yönelik korkularının, İslamofobik davranışlarının ve nefret söylemlerinin altında tarihlerinden getirdikleri siyasi ve dini sebeplerle birlikte yabancı düşmanlığı da bulunmaktadır.

2.1. Siyasi ve Jeopolitik Sebepler

Bugünkü Batılıların İslâm'a ve Müslümanlara yönelik korku ve menfi düşüncelerinin biçimlenmesinde Bizans ile ilk dört halife⁸ döneminde başlayıp Emevîler (661-750) ve Abbâsîlerle (750- 1258) devam eden politik ve askeri anlaşmazlıklar ve mücadeleler oldukça etkili olmuştur. Siyasi olarak Hıristiyanların ellerinde bulunan arazilerin ve başta Şam, Kudüs ve İskenderiyye gibi bazı şehirlerin ve Anadolu topraklarının Malazgirt Savaşıyla Müslüman Türkler tarafından fethedilmesi (1071) ve bu topraklarda yaşayan Hıristiyanların İslâm'a girişi, Batılı Hıristiyanların Müslümanlara ve İslâmî değerlere yönelik nefret söylem ve eylemlerin kökenini oluşturmuştur. Anadolu topraklarının ve Ortadoğu'nun hâkimi Müslüman Türklere karşı düzenlenen I. Haçlı Seferi, Hıristiyan Batı kimliğinde "öteki" kavramını oluşturmakla kalmamış aynı esnada kendi Batılı kimliğini de oluşturucu bir etkiye sahip olmuştur. Müslümanlara yönelik Haçlı Seferleri bir taraftan Batı kimliğinde "öteki" kavramını inşa etse de diğer taraftan Batılıların yüksek İslam Medeniyetinden etkilenmelerine yol açarak dünya uygarlığının yönelimini değiştirmiştir.⁹ Diğer Haçlı seferleriyle daha da yoğunlaşarak artan İslâm karşıtlığı, İslâm ordularının İspanya'yı fethi ve Türklerin 1453'te İstanbul'un

⁵ John L. Esposito, "Önsöz", *İslamofobi Endüstrisi*, Nathan Lean, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019), 19.

⁶ Esposito, "Önsöz", 19.

⁷ Karen Armstrong, *Hız Muhammed İslam Peygamberinin Biyografisi*, çev. Selim Yeniçeri, (İstanbul: Koridor Yayınları, 2005), 25-26.

⁸ İlk dört halife sırasıyla Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'dir.

⁹ Bu konuyla ilişkin bk. Roger Garaudy, *İslam ve İnsanlığın Geleceği*, çev. Cemal Aydın, (İstanbul: Pınar Yayınları, 1990), 26.

fethiyle Balkanları aşarak Avrupa'nın ortasına yani Viyana'ya doğru ilerleyişiyle doruk noktasına varmıştır. Yani Müslümanların ve Müslüman Türklerin Hıristiyanların yönetiminde olan bu coğrafyaları fethetmeleri Batı Hıristiyan toplumlarını genelde rahatsız etmiştir.

2.2. Dinî Sebepler

Hıristiyan din ve kültür çevresinde yaşayan Batıların tarihlerinin derinliklerinden bugüne değin getirdikleri İslâm ve elçisi Hz. Muhammed algılarının genel olarak olumsuz yönde yoğrulmuş olması da onların Müslümanları ötekileştirmelerine ve İslâmofobik eylemlerde bulunmalarına neden olmaktadır. Hıristiyan Batıların menfi İslâm ve Hz. Muhammed Peygamber tasavvurlarının oluşmasında kendi bilgin ve aydınlarının (müsteşrikler/oryantalistler, şâir, edip ve ajanlar) tesiri oldukça fazladır. Bunlar İslâm'ı sapkın ve sapık sonradan uydurulan eklektik bir din görmüşler, İslâm'ın Peygamber'ini de orijinal bir şey getirmeyen sahte ve yalancı bir kişi olarak değerlendirmişler¹⁰ ve halklarının beyinlerini bu şekilde yıkamışlardır. Örneğin Oryantalist Montgomery Watt ve Rodinson, bugünkü Batıların İslâm algısını oluşturan Ortaçağın İslâm ve Peygamberi Hz. Muhammed algısını oluşturan öğeleri şu şekilde sıralamaktadır: İslâm dini, batıl bir dindir ve hakikatin zıddıdır, İslâm şiddet ve kılıç dinidir. İslâm, nefse düşkünlüğü öğretiyor ve şehveti yüceltiyor. Muhammed, İsa'nın muhalifidir.¹¹ Bir Oryantalist bilim adamı ve tarihçi olan Bernard Lewis de yazdığı makale ve eserlerde bilime uymayacak bir tarzda İslâm'ı ve Müslümanları karalamakta, küçük göstermekte ve onları gözden düşürmeye çalışmaktadır.¹² Ona göre İslâm yalnızca bir din değil, aynı zamanda Yahudi düşmanı bir ideolojidir. İslâm'ın akıl dışı korkutucu bir kitle olgusu olup bu olgunun Müslümanlara içgüdüler, tutkular ve çılgınca kinler aracılığıyla egemen olduğunu dillendiriyor. Lewis'e göre İslâm ve Müslümanlar özlerinde Hıristiyan ve Yahudi nefretine sahip olduklarından gelişme gösteremezler. Bu özelliklerinden ötürü onlara karşı dikkatli olunmalıdır.¹³ Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi Batılı Oryantalistlerin amacı Hıristiyan din ve kültür havzasında yetişen Batılı yeni nesilleri İslâm'a karşı korkutmak ve ondan uzak olmalarını sağlamaktır. Yüzyıllar boyunca İslâm ülkelerindeki ajanları vasıtasıyla da İslâm'ı karıştırmacı bir din olarak tanıtmışlardır. İslâm ülkelerindeki kimi ihtilaf ve karışıklıkları¹⁴ da söylemlerine dayanak olarak göstererek Batılı insanların İslâm'a ve Müslümanlara olumsuz bakmalarına yol açmışlardır. Bu sebeple Avrupa'da yaşayan Hıristiyanların şuur altlarında İslâm gerçek bir din değil, Arap gelenek ve görenekleriyle (Arap monoteizmiyle) Yahudilik, Hıristiyanlık¹⁵ ve Haniflik akide ve inanç ilkelerinin toplanmasından oluşmuş, tamamıyla eklektik sapkın ve sapık bir dinden ibarettir. İlahî bir kaynağı yoktur. Bu anlayışa göre İslâmî ilkelerin evrensel olduğu kabulü bütünüyle yalanlanmalı, İslâm'ın aslında genel anlamda bir kurtuluş dini değil, bayağı bir kabile dini olduğu işlenmelidir.¹⁶

¹⁰ Nathan Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019), 61; Hampher, *İslâm'ı Nasıl Yokedelim Bir İngiliz Ajanının Hatıraları*, çev. Nevzat Gökteş, (İstanbul: Nehir Yayınları, 1992), 13, 31, 32.

¹¹ W. Montgomery Watt, *Hz. Muhammed Mekke'de*, çev. Süleyman Kalkan, (İstanbul: Kuramer Yayınları, 2016), 138-139; Maxime Rodinson, *Muhammed, Yeni Bir Dünyanın ve Peygamber'in Doğuşu*, çev. Atilla Tokatlı, (İstanbul: Doruk Yayınları, 2013), 269; Kadir Canatan, "İslamofobinin Tarihsel ve Güncel Görünümleri", *Diyanet Aylık Dergi*, 2012, S: 262, 9.

¹² Edward Said, *Oryantalizm Sömürgeciliğin Keşif Kolu*, çev. Selahattin Ayaz, (İstanbul: Pınar Yayınları, 1991), 494

¹³ Bernard Lewis, "The Revolt of Islam /İslâm'ın Başkaldırışı", *Middle East and West*, (Bloomington: Indiana University Press, 1964), 95 vd.; Bernard Lewis, "Return of Islam /İslâm'ın Dönüşü", *Commentary*, Ocak, 1976, 40-44.

¹⁴ Hampher, *İslâm'ı Nasıl Yokedelim Bir İngiliz Ajanının Hatıraları*, 90.

¹⁵ W. Montgomery Watt, *Hz. Muhammed Mekke'de*, çev. Rami Ayas, Azmi Yüksel, Ankara: AÜİF Yayınları, 1986, 90-91; Sarıçam, İbrahim vd. *İngiliz ve Alman Oryantalistlerin Hz. Muhammed Tasavvuru*, (Ankara: Nobel Yayınları, 2011), III.

¹⁶ Hampher, *İslâm'ı Nasıl Yokedelim Bir İngiliz Ajanının Hatıraları*, 93.

Oryantalistlere göre Müslümanların elinde bulunan Kur'ân Allah tarafından indirilen ilâhî bir vahiy olmayıp Muhammed'in sözlerinden ibarettir.¹⁷ Oryantalistlerin çoğunun Kur'an'a yönelik bu asılsız iddiaları Hıristiyan din ve kültürüyle yetişmiş Batılıların İslam ve Müslümanlara yönelik olumsuz bakış açılarını oluşturmuş ve İslamofobik davranışlarına neden olmuştur.

2.3. Yabancı Düşmanlığı

Amerika ve Avrupa kıtasında Batı Hıristiyan kültür ve uygarlığına sahip olarak yaşayan insanlar bilinen tarihleri boyunca tek tip bir itikada yani teslise ve hayat biçimine alışık olduklarından öz ulusal dokunun hakiki bir unsuru olmadıklarını hissettikleri farklı din, kültür ve uygarlığa mensup bireyleri ve onların hayat tarzı ve değer algılarını ötekileştirmekte ve onları yaşanan toplumsal hayatın dışında kalmaya mahkûm etmektedirler. Bu hoşgörüsüzlüğün temelinde xenophobia denen yabancı düşmanlığı yani yabancılara karşı duyulan korku ya da yoğun nefret bulunmaktadır.¹⁸ Çoğunlukla "yabancılar" terimi, bu terimi kullanan kitlenin bir parçası olmadığı varsayılan bir başka kitleyi ifade eder. Bunlar başka ülke ve devletlerden gelen, kültür ve değerleri farklı olan yabancılar olarak kabul edilir.¹⁹ Hıristiyan kültür çevresinde yetişen Batılıların bu ötekileştirme tavrı daha çok farklı inanç ve sosyo-kültürel değerlere sahip olduklarını düşündükleri Müslümanlara yönelmiş durumdadır. Amerika'daki İslamofobi'nin büyük babası sayılan Daniel Pipes²⁰ tüm göçmenleri egzotik/yabancıl gelenek ve davranışlarını kendi ülkelerine getirdiklerini ancak Müslüman geleneklerinin diğerlerinden daha fazla sorun çıkardığına işaret etmekte bunun yanında asimilasyona karşı en dirençli olanların da Müslümanlar olduğunu belirtmektedir.²¹ Bu da bize yabancı düşmanlığına en fazla maruz kalanların Müslümanlar olduğunu göstermektedir. Müslüman kadınların başörtüsü takması, kızların başörtüleriyle okullara gitmesi, beş vakit namaz ve Cuma namazını eda etmeleri için buldukları şehirlerde cami ve mescid açmaları, Ramazan ayında oruç tutup, gecelerinde teravih namazı kılmaları, Ramazan ve Kurban Bayramlarını kutlamaları, Kurban Bayramı'nda kurban kesmeleri vb. gibi eylem ve davranışları Batılıların dikkatini çekmekte, söz konusu yaşam tarzlarından ötürü Müslümanları ötekileştirmektedirler. Müslüman kadınların dini görevlerinden olan tesettürden vazgeçmeleri için Batılı ajanlar büyük bir gayretin içinde olmuşlar, Müslümanları kuvvetlendiren faktörleri yok etmek için tavsiyeler isimli ajan rehberlerinin içinde "Müslüman hanım ve kızların, örtünmeden uzaklaşmaları için olağandışı bir gayret içinde olmalıyız" maddesine yer vermişlerdir. Müslümanların inanç ve itikatları bozmak için de "tarihi belgelerle hanım ve kızların tesettürünün Abbasiler devrinde ortaya çıktığını, İslâm öğretisinde örtünmenin olmadığını"²² iddia etmekten kaçınmamışlardır. Neticede Hıristiyan din ve kültür havzasında yetişen pek çok sağcı Batılılar, çeşitli nedenlerle Amerika ve Avrupa

¹⁷ W. Montgomery Watt, *Hız Muhammed Mekke'de*, 88-91; Annemarie Schimmel, *Ve Muhammed Onun Elçisidir, - İslam Dindarlığında Peygamber Saygısı-*, çev. Ekrem Demirli, (İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2011), 61-62; Oryantalistlerin oluşturdukları bu algı yani Kur'an'ın orijinalinin ilahi olmadığı savı, ilk defa Batılı oryantalistlerce ortaya atılmış yeni bir iddia değildir. Kur'an'da belirtildiği üzere müşrikler de Allah elçisinin Allah'tan aldığı vahiy mesajları insanlara tebliğ ettiği zaman "bunu ona bir insan öğretiyor" demişlerdi. (Nahl 16/103). Müşrik Araplar insanları şüpheye düşürmek amacıyla Kur'an'ı Hz. Peygamber'e Rum veya Hıristiyan olan Cebra veya Yaiş isimli bir kölenin öğrettiğini ileri sürmüşlerdir. Ancak bu köle Rum olduğu için Arap dilini tam olarak bilmiyordu. Bu nedenle böyle bir iddia dayanaktan yoksundur. Bk. Elmalı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kuran Dili*, (İstanbul: Çelik- Şura, ts.), 5/ 96.

¹⁸ Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, 33.

¹⁹ Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, 33.

²⁰ Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, 34.

²¹ Daniel Pipes, "Muslims are Coming, Muslims are Coming/ Müslümanlar Geliyor, Müslümanlar Geliyor", *National Review*, 19 Kasım 1990.

²² Hampher, *İslam'ı Nasıl Yokedelim Bir İngiliz Ajanının Hatıraları*, 90.

ülkelerine göç ederek gitmiş ve birçoğu o ülkelerin vatandaşı olmuş Müslümanları, ülkelerini istila eden yabancılar olarak görmektedirler. Yani göçmen karşıtı ırkçılık ve yabancı düşmanlığı İslamofobi'yi beslemekte ve her daim diri tutmaktadır.

2.4. Irkçılık

Batı'da İslamofobiye besleyen unsurlardan birisi de Batılıların ırkçı bir zihniyete sahip olmalarıdır. Irkçılığın teorisini kuran İnsan Irklarının Eşitsizliği Üzerine isimli bir eser yazan şahıs Fransız düşünür Arthur de Gobineau'dur. Bu şahıs, insanları beyaz, sarı ve siyah ırklara ayırarak, beyaz ırkın akıllı ve üstünlüğü, sarı ırkın fayda ve düzeni, siyah ırkın hırsı ve duygusal kabiliyetleri temsil ettiğini iddia ederek, insanlığın en üst katmanına Nordik olarak isimlendirdiği kuzeyli- beyaz ırkı koydu. O, ırkların kalıtımla getirdiği bazı sosyal nitelikleri olduğunu ileri sürdü. Buna göre sarı ve siyah ırklar bünyelerinde itme gücüne sahipken Batılı-beyaz ırk çekim gücüne sahipti. Bu çekim gücü sayesinde Batılı- beyaz ırk, tarih boyunca Medeniyetin kurucuları ve taşıyıcıları olmuşlardır. Ona göre Türklerin de içinde bulunduğu sarı ırk ile insan değil de insansı sayılan siyah ırk Medenileşmeye yönelik tabii bir isteksizliğe sahiptir.²³ Bu düşünce yani Batılı-beyaz ırkın diğer ırklardan üstün olduğu fikri Batı'da filozof Voltaire, sosyal bilimci Montesquieu gibi aydınlar tarafından da devam ettirildi. Hatta insan bilgisi için tecrübe ve deneyim haricinde asla başka bir kaynak kabul etmeyen İngiliz filozof John Lock²⁴ (1632-1704) "İnsan beyazdır. İnsanın özünü içeren şey beyazın özünü de içerir!"²⁵ diyerek beyaz ırka sahip olmayan insanları insan bile saymıyordu. Filozof Hegel "Siyahların doğuştan özgürlük dürtüsüne sahip olmadıklarına ve çocuksu mahlûklar olduklarını" düşünüyordu. Rudyard Kipling de şiirlerinde "Beyaz Adam"ın kolonilerindeki bilim, edebiyat ve akla dayalı yürüyüşünden bahseder ve Batılı Beyaz Adam'ı diğer ülkeleri derleyip düzenleyen olarak niteler.²⁶ Batılı filozofların bu ırkçı yaklaşımları Antik Yunan Sofistleri'nin "insanı -burada Batılı insan kastediliyor- her şeyin merkezi ve ölçüsü"²⁷ olarak kabul etmelerine dayanmaktadır. Böyle bir ırkçılıkla yoğrulan bugünkü Batılı insan zihni her türlü İslamofobik söylem ve eylemleri normal olarak karşılamakta, bunda herhangi bir sakınca görmemektedir. Batılıların ırkçılığı ve İslam ve Müslüman karşıtlığı, İslamiyet'in tarih sahnesinde var olmasıyla başlamış, 20. asırda da hız kesmeden devam etmiştir. Bu minvalde 1995'de Srebrenitsa'da dokuz bin civarında Bosnalı Müslüman Sırp para milisler tarafından sadece Müslüman olduklarından ve onların inanç ve yaşam biçimlerine uymadıklarından hunharca öldürülmüş, âdeta soykırıma uğramışlardır. Batı uygarlığını ve kültürünü oluşturan bu ırkçı beyaz insanı üstün kabul eden zihin yapısı, beyaz insanın dışındaki ırkları özellikle Afrikalı siyah ırkı hiçbir zaman insan olarak görmemiş ve daima sömürü ve yokluğa mahkûm etmiştir.

2.5. Sekülerleşmenin Gelişip Yaygınlaşması

Batı'da son birkaç yüzyılda gelişen sekülerleşmenin kutsala olan saygıyı azaltması da Batılıların Müslümanlara yönelik ayrımcı ve ötekileştirici İslamofobik eylem ve söylemlerinin nedenleri arasında sayılabilir. Sekülerleşme yani dünyevileşme ile birlikte Allah'ın varlığı inkâr edilmese de unutuldu, görmezden gelindi yahut yok sayıldı. Karl Marks (1818-1883)'in

²³ Arthur de Gobineau, *The Inequality of Human Races*, Translated By Adrian Collins, (London: William Heinemann, 1915), 205. <https://www.gutenberg.org/cache/epub/69751/pg69751-images.html>. E. Tarihi: 16.06.2023.

²⁴ John Lock, *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*, Çev. Vehbi Hacıkadiroğlu, (İstanbul: Ara Yayıncılık, 1992), 87.

²⁵ Koray Şerbetçi, "İslamofobinin Tarihsel ve Kültürel Kökenleri", *İslamofobi ve Batı'da Yükselen Irkçılık*, (İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022), 11-13.

²⁶ Edward Said, *Oryantalizm*, 355-358.

²⁷ Garaudy, *İslam ve İnsanlığın Geleceği*, 28.

“Katı (kutsal) olan her şey buharlaşıyor” ve Alman filolog filozof ve düşünür Friedrich Nietzsche (1844-1900)'nin “Tanrı öldü” şeklindeki sözü de Allah'ın ve onun vaaz ettiği dinin Batı'da değer kaybettiğini²⁸ göstermesi açısından burada anılabilir. Müslüman olan Alman şarkiyatçısı²⁹ Annemarie Schimmel (1922-2003) de hem batılı oryantalistlerin hem de sekülerizmin dine olan bu olumsuz etkisine dikkat çekmiştir.³⁰

3. Günümüz Batı Dünyasında İslamofobi'nin Nedenleri

Bugün Batı ülkelerinde yaşayan Hıristiyan din ve kültürüyle yetişmiş halk kitlelerinde İslam'a, Müslümanlara, İslamî değer ve uygulamalara/ritüellere karşı kaygılı, mesafeli hatta ötekileştirici bir tutuma sahip oldukları gözlemlenmektedir. Bunun elbette birçok sebebi vardır.

3.1. Müslümanların Batı Ülkelerine Göçü

Günümüz Avrupa'sındaki İslamofobinin artışının güncel yahut yeni nedenlerinden biri belki de en önemlisi Müslüman kimlikli insanların Batı ülkelerine işçi olarak göç etmeleridir denebilir. Batı ülkelerine resmi göç yetmişli yıllarda durdurulsa da³¹ aile birleşimi ve kaçak işgücü gibi nedenlerle göçün devam etmesi aşırı sağcı ve ırkçı çevrelerde göçe karşı bir direnç oluşturmuştur. Müslümanlara yönelik ilk korku, kaygı hatta düşmanlık göçe karşı olan bu sağcı çevrelerden kaynaklanmıştır. Küreselleşen yani küçük bir köy haline gelen dünyada yaşanan gelecek endişesi, güvensizlik hissi, yabancılaşma ve ekonomik kaygı ve korkular bunlar arasında sayılabilir. En etkili neden yahut sebep ise İslâm'ı bütün gerçekliğiyle mükemmel manada tanımamalarıdır.³²

Başta birçok Amerikalı olmak üzere 20. Yüzyılın ikinci yarısı ile 21. Yüzyılın başında yaşayan çağdaş Batılıların çoğunun İslam'la ve Müslümanlarla ilk yüz yüze karşılaşmaları - 1960 yıllardan sonra Müslümanların çeşitli etkenlerle Batı ülkelerine göçüyle başlamışsa da - 1978'deki İran Devrimi ve Amerikan büyükelçiliğindeki rehine alma olayı ile gerçekleşmiştir. Bu durum başta Amerikalılar olmak üzere Batılılar arasında İslam ve Müslümanlara yönelik bir ilgi uyandırmıştır. Bu ilgi Ortadoğu, İslam dünyası ve İslam'la ilgili birçok haberin yapılmasına hatta Müslümanlara yönelik olur olmaz olumsuz ve düşmanca haberlerin yayılmasına neden olmuştur.³³ Müslümanlara yönelik haberler Berlin Duvarı'nın yıkılması (1989) ve Komünist Blokun dağılmasının (1991) peşinden daha da artış göstermiştir. Bu haberler genellikle Müslümanları ve İslam'ı olumsuz olarak tanıtmıştır.

İslam'ı ve Müslümanları olumsuz tanıtan, Batılıların karşısına İslam'ı ve Müslümanları bir tehdit olarak gösteren haber ve çalışmaları kaleme alan Amerikalı Profesör Samuel P. Huntington, 1993'te ünü oldukça fazla uluslararası bir dergi olan Foreign Affairs'da “Medeniyetler Kavgası” olarak Türkçe'ye çevrilebilecek “Clash of Civilizations” isimli yirmi sekiz sayfalık makalesinde İslam dünyası ile Çin'in temsil ettiği Budist dünyasını Hıristiyan

²⁸ İlhami Güler, *Direnış Teolojisi*, (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2010), 21.

²⁹ Esposito, “Önsöz”, 19.

³⁰ Annemarie Schimmel, “Avrupa Gözü ile Türkiye'de İslamiyet (1900-1965)”, çev. Hulusi Yavuz, *İslami Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 8, Ağustos 1988, Schimmel, *Ve Muhammed Onun Elçisidir*, 9; Sarıçam vd., *İngiliz ve Alman Oryantalistlerin Hz. Muhammed Tasavvuru*, 158; Rıza Savaş, “İngiliz ve Alman Oryantalistlerin Hz. Muhammed Tasavvuru Kitabı Üzerine Kısa Bir Değerlendirme”, *Türk-İslam Tarihinde ve Batı'da Hz. Muhammed Algısı, Siret Sempozyumu II*, (Bilecik: Bilecik Üniversitesi Yayınları, 2012), 94.

³¹ Garaudy, göçmen işçi kabulünü yasaklayan hükümet kararının 3 Temmuz 1974 olduğunu belirtir. Ona göre işsizliği göçmenlerin varlığına bağlamak doğru değildir. İşsizlik ekonominin kendi dinamizmiyle ilgilidir. Roger Garaudy, *Entegrizm Kültürel İntihar*, çev. Kamil Bilgin Çileçöp, (İstanbul: Pınar Yayınları, 1993), 106.

³² Bu konuda şu çalışmaya da bakılabilir: Recep Önal, *Avrupa'da İslam ve Müslüman Azınlıklar: Çokkültürlülük & İslamofobi & Dinlerarası Diyalog (Norveç Örneği)* (Bursa: Emin Yayınları, 2017), 25-45.

³³ Esposito, “Önsöz”, 19.

Batı dünyası ve uygarlığının yeni düşmanı olarak göstermiştir.³⁴ Bu düşünce NATO çevrelerince de benimsenmiş, kimi yetkililerce “İslam Fundamentalizmi Avrupa için en büyük tehdittir” açıklaması yapılabilmektedir.

Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde ırkçı ve aşırı sağcı partiler,³⁵ göçmen düşmanlığını ve Müslümanları ötekileştirmeyi bir politika olarak destekleyerek İslamofobinin yaygınlaşmasında öncü role sahip olmuşlardır. İslamofobi sağcı siyasetin her şeyden fazla kullandığı demirbaş politikası olmuştur. Çünkü İslam ve Müslüman karşıtı hislerin artması onlara devamlı surette oy kazandıracaktır.³⁶ Örneğin Macaristanlı üst düzey bir bürokrat olan Viktor Orban “Müslüman göçmenlere karşı Avrupa'nın savunucusuyum” derken Avusturyalı bir bürokrat olan Heinz-Christian Strache “Göç insan hakkı değildir”³⁷ diyerek ülkelerinden farklı ülkelere göç etmek zorunda kalan insanların bu haklarını ellerinden almak istemekte ve kendi kamuoylarını da İslamofobi konusunda diri tutmaya çalışmaktadırlar.

Batıda İslam karşıtlığını ve düşmanlığını körükleyen yazar, dergi, parti ve ülke yöneticileri olduğu gibi İslamofobi'yi ortadan kaldıracak, dinler arasında diyalogu geliştirecek, dinler ve kültürlerin birlikte yaşayabileceği ortam hazırlamaya çalışan Norveç gibi ülkeler de bulunmaktadır.³⁸

3.2. İslam'ın ve Müslümanların Şiddet ve Terörle İlişkilendirilmesi

Batılı çevreler, bir takım güvenlik, siyasi ve ekonomik sebeplerle ortaya çıkan, şiddet, terör ve adam öldürme eylemleriyle hak aradığını savunan el-Kaide, İşid, Boko Haram³⁹, en-Nusra, Ensar el-Şeria vs. gibi bazı cihadist selefi Müslüman örgütlerin İslâm'a uymayan eylem ve söylemlerini⁴⁰ de İslamofobinin nedeni olarak görmeye başlamışlar ve bu durumu Müslüman karşıtlığı için yeterli sebep kabul etmişlerdir.

Usame b. Ladin'in kuruculuğunu yaptığı el-Kaide örgütünün 11 Eylül 2001 Newyork ikiz kulelerine yaptığı uçak saldırısı, Amerikalıların tarihi bilinçaltılarında geliştirdikleri Amerikan halkını yok etmeyi amaçlayan Leviathan (Kutsal kitaptaki deniz canavarı) ve Lernaean Hydra (Antik Yunan mitolojisinde birçok başı ve zehirli soluğuyla bilinen yılan benzeri su canavarı) gibi canavar korkularını Usame b. Ladin'in şahsında bütün Müslümanlara yönlendirilmesine yol açmıştır.⁴¹ Yani artık en azından bir kısım Amerikalı politikacıların zihninde kendinden korkulması ve yok edilmesi gereken dokuz başlı canavar Usame b. Ladin ve Müslümanlar olmuştur. Bu saikle Batı, bilinçli olarak “İslâmi terör” ve “Müslüman terörist” kelime ve kavramlarını kullanıma sokarak Batılı insanların zihinlerinde İslam'ı ve Müslümanları terör, şiddetle özdeş bir duruma getirmiştir. Ancak Müslüman kimlikli bireylerden oluşturulan DAİŞ

³⁴ <https://www.jstor.org/stable/20045621?seq=1>, Erişim 30. 3.2023.

³⁵ Enes Bayraklı & Farid Hafez, “The state of Islamophobia in Europe”, in: *European Islamophobia Report 2017*, (İstanbul: SETA, 2018), 13.

³⁶ Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, 43.

³⁷ Enes Bayraklı & Farid Hafez, “The state of Islamophobia in Europe”, 13-14.

³⁸ Bu konuda yazılmış bir makale için bkz. Recep Önal, “Avrupa'da Müslümanların Birlikte Yaşama Serüveni: Norveç Örneği -Çokkültürlü Yaşam, Sosyo-Kültürel Organizasyonlar ve Dinlerarası Diyalog Perspektifinden Bir Analiz”, *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)* 11/1, 2016, 167-185.

³⁹ Nijerya'da ortaya çıkan “Boko Haram” diye anılan bu grup kendisini “Cemâatü Ehli's-Sünne li'd-da've ve'l-cihâd” olarak adlandırmaktadır. Boko Haram, Hevsa /Hausa dilinde “Batı eğitim sistemi haramdır” anlamına gelmektedir. İngiliz dilindeki “book” kelimesiyle de ilişkilendirenler olmuştur. Ayrıntılı bilgiler için bk. Adem Arıkan, “Nijerya'da Selefiler”, *İlahiyat Akademi Dergisi*, (2015), 1/1-2, 296.

⁴⁰ Selim Özarslan, “Batı'da İslamofobinin Artması, Cami Saldırıları ve Bu Eylemlerin Altında Yatan İslam ve Hz. Peygamber Tasavvuru”, *Nübüvvet ve Medeniyet*, (İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2017), 398.

⁴¹ Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, 52-53.

ve el-Kaide gibi terör örgütlerinin Batılılar tarafından nasıl kontrol edildiği ve İslamofobi'ye temel oluşturması için ne gibi çabalar harcandığı da bilinmektedir.⁴²

Yine bu tür terör ve şiddete bulaşmış örgütlerin varlığı, bu gibi örgüt ve yapılarla hiçbir bağlantısı bulunmayan Müslümanları ötekileştirmeye, onları doğuştan sahip oldukları kabul edilen insan hak ve hürriyetlerinden yoksun bırakmaya gerekçe yapılamaz. Çünkü İslam özü itibarıyla özgürlük ve adalet ilkesine⁴³ dayanmaktadır. Kur'an'ın birçok ayetinde Yüce Allah, inananlardan adalet ilkesine uygun davranmalarını istemektedir. "Ey iman edenler! Kendinizin veya anne babanızın ve akrabanızın aleyhine bile olsa adaleti ayakta tutun, Allah için şahitlik eden kimseler olun. (İnsanlar) zengin olsunlar, yoksul olsunlar Allah onlara sizden daha yakındır. Öyleyse siz hislerinize uyup adaletten ayrılmayın..." (Nisâ 4/135). "Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutun, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Herhangi bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adaletsiz davranmaya itmesin. Adaletli olun; bu, takvâya daha uygundur. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır."⁴⁴ O halde İslâm, hem Müslüman hem de gayri Müslim insanlar tarafından özgürlük ve adalet ilkeleri üzerinden okunmalı ve o şekilde tanıtılmalıdır. İslam'ın bu ilkeler üzerinden tanıtılmasında İslam'ı din olarak benimseyen Müslümanlara daha fazla yaşayarak örnek olma görevi düşmektedir.

Batılıların barış dini İslam ile şiddeti bir arada göstermelerinin gerekçelerinden birisi de güya Kur'an'ın inananlarını cihad emriyle şiddet ve teröre sevk ettiği, şiddet, öldürme ve kargaşaya zemin hazırladığı iddiasıdır. Bu aldatıcı iddianın sahipleri, Kur'ân-ı Mübin'de Müslümanlara saldıran inkârcılara karşı cihadı yani savaşmayı emreden ayetleri içinde buldukları bağlamlarından uzaklaştırarak savaş ve şiddet olarak yorumlamaktadırlar. Roger Garaudy de Batılıların İslam'daki cihadla Hıristiyanlıktaki kutsal savaşı özdeşleştirerek İslam'ı asırlardır şeytanlaştırdıklarına dikkat çekmektedir.⁴⁵ Hâlbuki İslam'daki cihad anlayışı saldırıya karşı meşru müdafaa hükmündedir. Ve Meşru müdafaa da uluslararası hukukta insanın en doğal hakkı olarak kabul edilmektedir.

Kur'ân'da devlete ve kurulu düzene başkaldırı yani isyan, adam öldürme, cinayet vs. gibi belirli eylemleri işleyenlere karşı verilen maddî ve bedenî cezalar⁴⁶ da kimi Batılılar tarafından şiddet ve baskı ögesi olarak ilan edilmektedir.⁴⁷ Hâlbuki Kur'an, zulüm ve baskı olarak tercüme edilen fitneyi yani insanlara yönelik terör ve tedhiş eylemlerini adam öldürmekten daha beter bir eylem olarak görmekte ve bunu bütün dünyaya ilan etmektedir.⁴⁸ Terörün en önemli öğelerinin şiddet, aşırılık, korku salma, cinayet, hukuka aykırı eylemler ve hunharca öldürme olduğu dikkate alındığında, zulmü, insan öldürmeyi ve haksızlığın her türlüşünü yasaklayan Kur'an ayetlerinin teröre zemin teşkil etmediği anlaşılacaktır.

Batı'da İslamofobi'nin artmasının ya da yeniden yükselişinin sebeplerinden birisi de 'Avrupa'nın İslamlaştırılması' olarak bilinen propaganda sisteminin giderek yaygınlık

⁴² Bozkurt, Mustafa. "Doğu Batı Çekişmesinin Bir Aracı Olarak İslamofobi'nin Pragmatik Nedenleri Üzerine Makâsîdû's-Şerîa Bağlamında Bir Tahlil Denemesi". Kader 20/2 (Aralık 2022), 637. <https://doi.org/10.18317/kaderdergi.1174724>

⁴³ Bakara 2/ 282; Âl-i İmrân 3/ 18, 21; Nisâ 4/ 3, 58, 105, 135, 152; Mâide 5/8, 42; A'râf 7/ 29, 159, 181; Nahl 16/ 76, 90; Enbiyâ 21/ 47; Ahzâb 33/5; Şûrâ 42/15; Hadid 57/ 25; Mümtehine 60/ 8; Hucurât 49/ 10.

⁴⁴ Mâide 5/8.

⁴⁵ Roger Garaudy, *Yaşayan İslam*, çev. Mehmet Bayraktar, (İstanbul: Pınar Yayınları, 1995), 100-101.

⁴⁶ "Allah ve Resûlüne karşı savaşanların ve yeryüzünde (hak) düzeni bozmaya çalışanların cezası ancak ya (acımadan) öldürülmeleri, ya asılmaları yahut el ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi yahut da buldukları yerden sürülmeleridir. Bu onların dünyadaki rüsvaylığıdır. Onlar için ahirette de büyük azap vardır." Maide, 5/33; Maide, 5/32; Nisa, 4/93.

⁴⁷ Selim Özarslan, *Günümüz Kelam/ İnanç Problemleri*, (Ankara: Nobel Yayınları, 2016), 98.

⁴⁸ Bakara 2/191.

kazanmasıdır. Bu söylemin sadece dile getirilmesi bile pek çok Avrupalıyı korku ve endişeye sevk etmeye yetiyor.⁴⁹

3.3. İslamî Değer Yargılarının Batı Sosyo-Kültür Hayatıyla Uyuşmadığı Düşüncesi

Yine kendi ülkelerindeki savaş, politik çekişmeler, sosyo-ekonomik sıkıntılar ve işsizlik nedeniyle Avrupa ülkelerine göç eden Müslümanlar, İslâmî değerlerin Amerikan ve Avrupa değerleriyle bağdaşmadığı, oradaki sosyo-kültürel yaşamla tam anlamıyla uyuşmadıkları, Batılı hayat tarzını benimsemedikleri ve onların sahip oldukları maddi ve manevi zenginliğe ortak oldukları gerekçesiyle dışlanmakta ve ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Öyle ki bu ayrımcılık fiilî saldırılara, camilerin kundaklanması, Müslümanların özellikle Türklerin ev ve iş yerlerinin yakılması, Müslüman kadınların başörtülerinin çekilip yırtılması gibi şiddet içerikli saldırılara kadar varmıştır. Hâlbuki Avrupa ülkelerine göç etme zorunda kalan insanların ülkelerindeki işgal, savaş, despot yönetimler ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin müsebbibi yine dünyaya hâkim olma isteğindeki Hıristiyan Batılı lider ve bürokratların uyguladığı politikalarıdır. Çünkü tarihleri boyunca Batı düşünce sisteminin unsur ve bileşenlerini tabiatı ele geçirme, güçlü olma ve gücü elde tutma, zayıfa boyun eğdirme, maddeyi önceleyerek madde merkezli düşünüş ve nihayet bireyin arzularını kutsama gibi şeyler oluşturmaktadır.⁵⁰ Batı'nın bu düşünüş biçimi doğal olarak "öteki" oluşturmuş ve öteki saydığı insanları ve değerleri düşmanlaştırmıştır.

2000'li yılların sonlarında Amerika ve Avrupa ülkelerinde baş gösteren finansal ve ekonomik kriz söz konusu ülkelerde işsizliğin artmasına neden olmuştur. Bu yıllarda yaşanan ekonomik dengesizlikler eskiden olduğu gibi ulusalcılık ve öteki karşıtı duyguların artmasına zemin hazırlayarak sosyal gerilimlere yol açmıştır. Korkunun gücünü iyi bilen Batılı politikacılar toplumsal endişe ve korkuyu ülkelerinde yaşayan Müslümanlara yönlendirmişlerdir. İslam Cemiyet merkezi, "11 Eylül Camii" olarak etiketlenmiştir. İslam, "gizlice ilerleyen şeriat", "gizli cihad", Amerika ziyareti esnasında doğan Müslüman çocukları kanun gereği Amerikan vatandaşı olma hakkı elde edeceği ve aileleri tarafından Amerikan düşmanı olarak yetiştirileceği vehmedildiğinden "terör bebekleri" olarak yaftalanarak halkta keskin toplumsal bölünmenin meydana gelmesi ve Müslümanların ötekileştirilmesi sağlanmıştır. Amerikan halkına İslam, şeriat korkusu olarak pompalanmış, gökyüzünün Müslümanlar yüzünden yıkılacağı dikte edilmiştir. Müslümanlara yönelik korku ve endişe bu gibi kavramlarla daha da beslenerek büyütülmüş, nihayet Kur'an'ın yakılmasıyla onlara cevap verileceği düşünülmüştür.⁵¹ İslam karşıtı nefret söylemleri zamanla o kadar artış gösterdi ki "Stop İslamization of America/ Amerikan'ın İslamlaştırılmasını Durdur" ve "Stop İslamization of Europe/ Avrupa'nın İslamlaştırılmasını Durdur" isimli grupların doğmasına kadar varmıştır.⁵² Aynı maksatla Almanya'da ırkçı ve İslam düşmanı Pediga isimli bir örgüt organize edilmiştir. Bu örgüt üyeleri Almanya'nın Dresten şehrinde düzenledikleri İslam ve göçmen karşıtı sokak gösterilerinde "Kendi Almanya'mızı özledik", "Almanya'nın Müslümanlaşmasına Karşımız" şeklinde sloganlar atarak⁵³ İslam karşıtlığını açıkça ilan etmişlerdir.

Örneğin Hollanda'da aşırı muhafazakâr Özgürlükler Partisi'nin başkanı, Hollanda genelinde camiler, İslâm okulları ve İslami kavramların yasaklanması için meclise kanun tasarısı önergesi vererek İslâm'a ve Müslümanlara olan nefretini bir kez daha açığa vurmuştur. İslam'ı nefret ve terörle eşit gören aşırı sağcı Batılı siyasetçi Geert, Hollanda

⁴⁹ <https://aawsat.com/turkish/home/article/1583341/imil-emin/islamofobi'nin-tirmanisi-gerceklik-ve-sonuclar>, e. tarihi: 14. 02. 2019.

⁵⁰ Şerbetçi, "İslamofobinin Tarihsel ve Kültürel Kökenleri", 9.

⁵¹ Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, 37-38.

⁵² Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, 41.

⁵³ <http://www.internethaber.com/islam-karsitlari-sokaga-dokuldu-750091h.htm>. Erişim 3.4.2016

meclisinde yaptığı konuşmada, ülkelerinin İslâm'dan arındırılması gerektiğini, İslâm'ın Hollanda'ya ait olmadığını, İslam'ın nefret ve terörle eşit olduğunu, İslam'ın yayılmasını engellemek için yıllarca hiçbir şey yapılmadığını, bu sebeple Hollanda'da İslami kavram ve ifadelerin yasaklanması için kanun tasarısı önergesi verdiğini vurgulamıştır. Camiler ve İslam okullarının kapanmasını, Kur'ân'ın da yasaklanmasını açıkça dile getiren bu şahıs, bu tavrının batı ülkelerinde bir ilk olduğunu ve örnek alınması gerektiğini söylemekten de kaçınmamıştır.⁵⁴ Belirtilen nedenlerle Batı'da Müslümanlara yönelik İslam korkusu üretilmiş ve şu anda bu korku nefret ve düşmanlığa evrilmiştir. Avrupa'daki bu İslam düşmanlığı, insanların birlikte yaşama düşüncelerine ve dünya barışına açık bir tehdit oluşturmaktadır.

4. Sonuç

Bugün ABD ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde her geçen gün artan İslamofobi yani İslam korkusu ve kaygısı, İslam düşmanlığı ve karşıtlığının son evresidir. İslam düşmanlığının tarihi ve ideolojik kökenleri Hıristiyanların bilinçaltındaki İslam ve Hz. Muhammed imajının olumsuz yönde kodlanması yani İslam'ı batıl bir din, Peygamberi Hz. Muhammed'i de sahte bir peygamber olarak kabul etmelerine dayanmaktadır. Bu olumsuz kodlama, Batı düşünce sistemini menfi yönde etkileyerek kendilerini hakiki din müntesipleri ve Tanrı'nın seçkin kulları, Müslümanları sahte dindarlar olarak görmelerine yol açmıştır. Bu algıyla Müslüman kimliği ötekileştirilmiş, kendileriyle mücadele edilmesi gereken varlıklar sınıfına konularak düşmanlaştırılmış, siyasi ve dini rakip olarak görülmüştür. İslamofobinin güncel nedenleri ise bu tarihi ve ideolojik nedenlerden bağımsız olarak görülemez. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Müslümanların Batı'ya göçü, kimi ırkçı Batılı çevrelerde İslamofobinin ilk fitilini yakmıştır. Akabinde bazı sosyal ve ekonomik gelecek kaygısıyla farklı inanç, yaşam ve kültüre sahip olan Müslümanlar ve göçmenler Batılılar tarafından yabancı bulunarak ötekileştirilmiş, 11 Eylül 2001 Newyork ikiz kule saldırılarıyla bu ötekileştirilme zirve noktaya ulaştırılarak İslam ve Müslüman nefretine ve düşmanlığına dönüştürülmüştür. İslamofobi aslında insanlık düşmanlığına dayanmaktadır. İslam düşmanlığına göz yumanlar aslında insanlık düşmanlığını teşvik etmiş oluyorlar. Bugün nefret ideolojisinin seçici davranarak İslamî değerleri hedef alması sadece yol almak için başvurulan bir taktiktir. Asıl ve temel hedefin bütün insanlık değerleri olduğu açıktır. Günümüz Batı insanı kendi aydınları tarafından oluşturulan "yanlış ve sapkın İslam" anlayışından acilen kurtularak Kur'an'ın ve elçisi Hz. Peygamber'in sunduğu gerçek İslam'la tanışmanın yollarını bulmalıdır. Yoksa İslam düşmanlıkları, hakikatte insan düşmanlığına dönüşecek ve kendileri de dâhil bütün insanlığın yok oluşuna zemin hazırlayacaktır.

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The authors declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Arıkan, Adem. "Nijerya'da Selefiler", *İlahiyat Akademi Dergisi*. 2015, 1/1-2, ss. 283-302.
- Armstrong, Karen. *Hız Muhammed İslam Peygamberinin Biyografisi*. çev. Selim Yeniçeri, İstanbul: Koridor Yayınları, 2005.
- Arthur de Gobineau, *The Inequality of Human Races*, Translated By Adrian Collins, (London: William Heinemann, 1915), 205. <https://www.gutenberg.org/cache/epub/69751/pg69751-images.html>. E. Tarihi: 16.06. 2023.

⁵⁴ <https://www.sabah.com.tr/avrupa/2018/09/20/irkci-geert-wilders-haddini-iyice-asti> Erişim 20. 9. 2018.

- Bayraklı, Enes- Farid, Hafez. The state of Islamophobia in Europe, in: *European Islamophobia Report 2017*. İstanbul: SETA, 2018.
- Bozkurt, Mustafa. "Doğu Batı Çekişmesinin Bir Aracı Olarak İslamofobi'nin Pragmatik Nedenleri Üzerine Makâsıdü's-Şerîa Bağlamında Bir Tahlil Denemesi". *Kader* 20/2 (Aralık 2022), 626-643. <https://doi.org/10.18317/kaderdergi.1174724>
- Fırlalı, Ethem Ruhi. "Önsöz" Montgomery Watt, *İslam Düşüncesinin Teşekkül Devri (The Formative Period of Islamic Thought)*. Ankara: Umran Yayınları, 1981.
- Fırlalı, Ethem Ruhi. *Çağımızda İtikâdi İslam Mezhepleri Tarihi*. 4. Baskı, İstanbul: Selçuk Yayınları, 1990.
- Garaudy, Roger. *Entegrizm Kültürel İntihar*. çev. Kamil Bilgin Çileçöp, İstanbul: Pınar Yayınları, 1993.
- Garaudy, Roger. *İslam ve İnsanlığın Geleceği*. çev. Cemal Aydın, İstanbul: Pınar Yayınları, 1990.
- Garaudy, Roger. *Yaşayan İslam*. çev. Mehmet Bayraktar, İstanbul: Pınar Yayınları, 1995.
- Güler, İlhami. *Direnış Teolojisi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2010.
- Hampher, *İslam'ı Nasıl Yokedelim Bir İngiliz Ajanının Hatıraları*, çev. Nevzat Göktaş, İstanbul: Nehir Yayınları, 1992.
- <http://www.internethaber.com/islam-karsitlari-sokaga-dokuldu-750091h.htm>. Erişim 3.4.2016
- <https://aawsat.com/turkish/home/article/1583341/imil-emin/islamofobi'nin-turmanisi-gerceklik-ve-sonuclar>, e. tarihi: 14.02.2019.
- <https://www.jstor.org/stable/20045621?seq=1>, Erişim 30. 3. 2023.
- <https://www.sabah.com.tr/avrupa/2018/09/20/irkci-geert-wilders-haddini-iyice-asti> Erişim 20. 9. 2018.
- John L. Esposito, "Önsöz", *İslamofobi Endüstrisi*, Nathan Lean, 3. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019.
- Lewis, Bernard. "Return of Islam /İslam'ın Dönüşü", *Commentary*, Ocak, 1976.
- Lewis, Bernard. "The Revolt of Islam /İslam'ın Başkaldırışı", *Middle East and West*. Bloomington: Indiana University Press, 1964.
- Lock, John. *İnsan Anlığı Üzerine Bir Deneme*, Çev. Vehbi Hacıkadıroğlu, İstanbul: Ara Yayıncılık, 1992.
- Nathan Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, 3. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019.
- Önal, Recep, "İslamofobi Bağlamında İslam Karşıtı Söylemlerin Batı Dünyasındaki Yansımaları: Norveç Örneği -Karikatür Krizi Ve Berwick Terör Saldırısı", *Kader*, 16/ 2, 2018, ss. 373-403.
- Önal, Recep. "Avrupa'da Müslümanların Birlikte Yaşama Serüveni: Norveç Örneği -Çokkültürlü Yaşam, Sosyo-Kültürel Organizasyonlar ve Dinlerarası Diyalog Perspektifinden Bir Analiz", *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)* 11/1, 2016, ss. 167-185.
- Önal, Recep. *Avrupa'da İslam ve Müslüman Azınlıklar: Çokkültürlülük & İslamofobi & Dinlerarası Diyalog (Norveç Örneği)* Bursa: Emin Yayınları, 2017.
- Özarlan, Selim. "Batı'da İslamofobinin Artması, Cami Saldırıları ve Bu Eylemlerin Altında Yatan İslam ve Hz. Peygamber Tasavvuru", *Nübüvvet ve Medeniyet*. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2017.
- Özarlan, Selim. *Günümüz Kelam/ İnanç Problemleri*. Ankara: Nobel Yayınları, 2016.
- Pipes, Daniel. "Muslims are Coming, Muslims are Coming /Müslümanlar Geliyor, Müslümanlar Geliyor", *National Review*, 19 Kasım 1990.
- Rodinson, Maxime, *Muhammed,-Yeni Bir Dünyanın ve Peygamber'in Doğuşu-*, çev. Atilla Tokatlı, İstanbul: Doruk Yayınları, 2013.
- Runnymede Trust, *İslamofobi: Hepimiz İçin Bir Sınav: Runnymede Trust Komisyonunun İngiliz Müslümanları ve İslamofobi ile İlgili Raporu*, London: Runnymede Trust 1997.
- Said, Edward. *Oryantalizm, Sömürgeciliğin Keşif Kolu*. çev. Selahattin Ayaz, 3. Baskı, İstanbul: Pınar Yayınları, 1991.
- Sarıçam, İbrahim vd. *İngiliz ve Alman Oryantalistlerin Hz. Muhammed Tasavvuru*. Ankara: Nobel Yayınları, 2011.

- Savaş, Rıza. "İngiliz ve Alman Oryantalistlerin Hz. Muhammed Tasavvuru" Kitabı Üzerine Kısa Bir Değerlendirme, *Türk-İslam Tarihinde ve Batı'da Hz. Muhammed Algısı, Siret Sempozyumu II*. Bilecik: Bilecik Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Schimmel, Annemarie, *Ve Muhammed Onun Elçisidir, -İslam Dindarlığında Peygamber Saygısı-*, çev. Ekrem Demirli, İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2011.
- Schimmel, Annemarie. "Avrupa Gözü ile Türkiye'de İslamiyet (1900-1965)", çev. Hulusi Yavuz, *İslami Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 8, Ağustos 1988.
- Şerbetçi, Koray. "İslamofobinin Tarihsel ve Kültürel Kökenleri", *İslamofobi ve Batı'da Yükselen Irkçılık*. 3. Baskı, İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022.
- Watt, W. Montgomery. *İslam Düşüncesinin Teşekkül Devri (The Formative Period of Islamic Thought)*. Ankara: Umran Yayınları, 1981.
- Watt, W. Montgomery. *H. Muhammed Mekke'de*, çev. Rami Ayas, Azmi Yüksel, Ankara: AÜİF Yayınları, 1986.
- Watt, W. Montgomery, *H. Muhammed Mekke'de* çev. Süleyman Kalkan, İstanbul: Kuramer Yayınları, 2016.
- Yazır, Elmalı Hamdi. *Hak Dini Kuran Dili*. İstanbul: Çelik- Şura, ts.